

EZ BIZI TA EZ IL

Itxaropen gabeko agureen biziak luzatzeko, sendagilleek oiezbezelako neurriak artu bear al dituzte? Gaxoa iltzera beartua dagon garaiean, oñazeak ala bizia, zer luzatu bear dun erabakitzea, sendagillearentzat gauza zallenetakoa da.

Oraingo sendagaiari eskerrak, il zorian dauden agureen bizia askotan luzatu liteke. Bañan galdetzen da:

“Egun gitxitan iraungo dun il zorian dagon agure baten bizi tanto nagı bat ikusten degulako, zuzena al da oñazez bizi eraztea?”

“Sendaeziña, itxaropenik gabe ikusita, oñazez bizirik eukitzeko, sendagilleak bere alegiñak noiz arte egin bear ditu?”

“Orrela egiteak sendiaren gogoan sortzen dun naigabea, ordain aldian erabakitzea zalla izaten zaion burulana, nola neurtu?”

“Bizia ala oñazea bakarrik, sendagilleak zer luzatzen du?”

“Naita iltzea, sendagilleen artean esaten dan “eriotz ona”, askok ez dute onartzen, sendagintzak, elizak eta legeak debekatzen dute. Orain bestelakora goaz, eriotz neketsu, oñazetsu ta onik gabekora. Gaxoarentzat oñaze aundigoak bakarrik irabaziko ditugula guziok dakigula egun, aste ta urteetan naita luzatzen danetara.” Ta sendagilleak alkarren antzeko arrigarrizko gertakizun batzuk azaldu zitun.

“Agure bat, gibekeko gaitzez, eriotz zorian dago. Arrixku ori sendagilleek kendu dute, bañan ezin kendu izango dioten ilko dun odol jario edo beste gaitzen bat sortu zaio.”

“70 urteko beste bat, zabaltzen aguro dijoakion minbiziakin dago, ta pulmoni bat etorri zaio. Penizilinak gaitz au sendatu dio bañan, oñaze aunditan, ilko dun bere minbiziakin gelditzen da.”

“Amonatxõ bat, 80 urtekoa, sendaeziñeko gaitz batzuekin gaxoetxe batean aldi luzean egonda, zentzunik gabe dagola, biotz eraso batek artu du ta laixterka beste sendaetxe obe batera aldatu dute. Garrantzizko azterketa guziak ardura aundienaz egin dituzte. Ordu

gutxi barru, il egiten da... ta sendiak kontu ikaragarri bat ordaindu bear du.”

“Aspaldikoa da gauza au —sendagilleak esan zun—, bañan azkeneko urte auetan zorrotzago biurtu da. Oraingo sendagaiak geienetan bizia luzatzen dute ta askoz zar geiago bizi dira. Aspaldiko gaitz edo sendaeziñeri gogor egiteko ta urteetan aurrera dijoazen berezkoa dan aultzeari laguntzeko nola egin ugariago dauzkagulako, len baño agure geiago kementsu, ekintzan, azkeneko beren urteetan zorionsu ikusten ditugu. Au da ikusten degunaren alde ona.

“Bañan ba da beste bat. Gaur, ustebidez bakarrik bizien artean bizi diran agure asko ikusten ditugu. Gaxoetxeko oetan igitu eziñik, arnas gutxikin, ia ilda, bizirik eukitzeko zulodunez sudurretik jateko zerbait eman bear zaiela; berez ezin dutelako mazkuria tresnazustu bear zaiela. Ba ditugu sendagaiak: dardaraz dagon biotza pizteko, zentzumena berberetzeko, oñazeak arintzeko; bañan il bearra bizitzaren zati bat da, ta amai gabe ezin geldi erazi genezake. Il ordua, burruka, oñazez beteta geldi geldi luzatu bakarrik egin genezake. Eriotzaldia luzatu bakarrik egin genezake. Eriotzera irixteko bide berri bat agertu besterik ez degula egin norbaitek esan du: oraingo sendagaien eriotzera eramate geldiroa.”

Gai ontaz itz asko egin da. Guziak iritzi batean daude, gaia garantzikoa dala diote.

“Sendagilleek erru pitin bat ba degu —batek esan zun—, Batzuek, beren ardura aundiarengatik, biotz aulak azkeneko takatekoa eman arteraño, beren alegiñak egiten dituzte. Illerazteko sendagaiak ematea Hipokrates'ek debekatu zula guziok dakigu, bañan dirudienez itxaropenik gabe il zorian dagonari ematea ere debekatu zula aztu egin zaigu.”

Gaxoa sendatu lezakenik ez dagonean sendagille batzuen alegin geiegiak gutxigotzeko neurriak artu bear litezkeela Walter Alvarez sendagilleak uste du: “35 urtez sendagille gazteeri eskatu diet oituzaraz bakarrik, oldoztu gabe ez jarduteko; beren buruari galdetzeko: Gaxoari orain eman nai nioken sendagaia onurakor izan ote lekioko?”

Alvarez sendagillea oroitu zan Worcester sendagilleak nola esan zion, bere sendagintzako lenbiziko urtean sekulako alegiñak egin zitula agure baten bizia luzatzeko. “Ta lortu zunean zorigaiztoko besterik ez zuela egin antz eman zion eta orrelakorik berriz ez egitea erabaki zun.”

Worcester sendagilleak idazti batean esaten du: “Sendaezin baten aurrean, eriotza nai ta naiezkoa danean, batzuek uste dute beartuak daudela azken arte alegin aundienak egitera. Nere iritzia emanaz obeto

oldozteko esaten diet. Azkenetan dagonari pakean iltzen utzi bear litzaioke.”

Gaszte baten bizia luzatu nai izatea beste gauza da.

“Sendagille guziak dakite aurtxoan gaitz garrantziko geienetan beren egitekoa azkeneraño alegiñak egitea dala —Alvarez sendagilleak esan zun—. Arrixku aundian dauden gazteak ba liteke il ez nai izatea bizirik jarrai izan lezaken zerbait ikusten ba da. Senar emazte gazte alkar txit maitatuak, batak bestea utzi bearco dula ikustean atsekabe aundia artzen da. Zar baten azkeneko egunak gañera datoze la ikustean, geldi geldi datorren bere eriotzak ez du ematen ainbesterañokoa. Urte askotan oñazez daudenak, laixter joan bearra arintasunez artzen dute. Batzuek galdetzen dute: noiz arte itxo egin bear det?”

Edward Rynearson sendagilleak bere lan lagunei agerpen oso egoki bat azaldu zien, esanaz: “Minbizi sendaezin batekin il zorian dagon baten oeburuan zaudetela uste izan zazute. Gaxo orrekin sendabide guziak egin dira. Jakintzak erakutsi dizkigun ekintza arrigarrienak egin arren, oraindik il zorian dago ta oñazez. Eriotza ezin sendatu da, ta ez dago beste egiterik.”

“Nere ustez”, Rynearson sendagilleak jarrai zun, “orrela gaxo dauden asko, noiz arte jakin gabe urdail, zain, edo mazkuri tuboak sartuta bizirik eukitzen dira. Egitan negargarria da”.

Uste izan zagun zaintzen dun sendagillea beste sendagille batzuekin iritzi eske dabillega, ta artu litezken neurri guziak gaxoari oñazea ta sendiari naigabea luzatzeko bakarrik izango litezkela erabakitzen dute.

“Orduan, gaxoaren aideeri zabal zabal aitortu bear zaie”, Rynearson sendagilleak esaten du, ta gañera: “Orrelako egoera negargarrian, oñazea oñazearen atzetik beste itxaropenik ez dagonean, jarrai nai izan lezateken gutxi ikusi izan ditut. Geientan, gaxoak berak bere egoeraren ezaguera zuzena artu du ta, oñazeak arintzeko, bere zorigaitza ez luzatzeko geiago, eskatzen du.”

Ta orduan, zeñiek esaten du neurri gabeko alegin aundi oriek egin bear dirala?

Agian Elizak?

“Dakidanez”, Rynearson sendagilleak esan zun, “ez gure Eliza’ren eta ez bestelakoaren izenean, iñork ez du itz egin esanaz gorputz baten ekintza guziak gutxitzen eta iltzera dijoazenean, bizirik eukitzeko oiezbezelako neurri oriek sendagilleek artu bear dituztenik. Pio XII gn. Aita Done’ak, bere bizitzako azkeneko urtean esan zun, gaxoari geroak oñazea ta eriotza besterik ekarriko ez dionean, sendagilleak oiezbezelako neurriak erabiltzea elizak ez dula eskatzen”.

Aurrerapen aundiak egin dira jakintzan radioterapia, arnas ema-

tea, altzairuzko biririkak, zañez jaten ematea bezelakoak, “bañan ala ta guzi”, Gerald Kelly, Josu'ren Lagundikoak, esan du, “esanda bezela gaxo dagonaren bizia luzatzeko alperrikakoak dirala dirudite, ta gaxoa ortara ipintzea beartua dagola esateko ez det ikusten zergatirik”.

Sendagilleek, sendia, gaxoa bera ta gogo iritzi emallea alegiñak alperrik izango diran ustean daudenean, “sendagilleak al dun guzia oñazeak arintzeko egin bear du, ez bizia luzatzeko. Jainko'ak eraman nai dunean, sendagilleak oiezbezelako neurriak artuta bizia luzatu nai izateak pozik ezin ekarri lezake”. Rynearson sendagilleak esan zun.

Berak ba zekien norbaitek galdetuko ziola: “Zure sendiko norbaiti ori gertatuko ba litzaio, zer egingo zenduke”. Ta bere erantzuna izan zan: “Esandako zorigaitza nere sendiko urren bati gertatu zitzaion. Bere oean etxean euki gendun, eta eriotzak eraman zun arte, bere oñazeak arindu nai izan genizkion.”

Rynearson sendagillearen esanak, entzule guziak ontzat artu zituzten. Gero batek galdetu zun: Ea bere esanetan minbiziakin zeudenak bakarrik, ala zartzaroko beste gaitz sendaezin batekin zeudera ere sartzen al ziran.

“Gertatzen danak sendabiderik ez ba du, guzia egin ba da ta alperrik izan ba da, ez degu ikusten ezberdiñik”, erantzun zun. “Bañan zabal zabal aguro itz egin bear da, ta ez sendagilleen artean bakarrik, baita ere inguruan daudenekin. Iltzea ez dala naita ezta ere errukiz egiten, baizik erabat bestera, ulertu eraztea lortzen ba da, ba liteke iritzi batean guziak ipintzea.”

“Obe izango da ori ta aguro gertatzea”, esan zun beste sendagille batek. “Egunetik egunera gauza au zorrotzago egiten ari da. Nere bizi guzia zarrak zaintzeko izan da. Osasuntsu, ekintzan eta kemen-tsu euki nai ditut; bañan beren ordua iritxi zaienean, beren oñazeak arintzeko alegiñak egiten ditut ez zorigaitzeko bizi bat luzatzeko.”

Ta jarrai zuen: “Rynearson'i guziok eskerrak eman bear dizkiogu katolikoen egoera erabaki dulako. Gutxi, oso gutxi, sinismendun artean ere, ulertzen dute. Pío XII gna. ez zan deun bakarrik, baita ere gizon zentzudun bat. 1957'gnean ontaz esan zuna aitatzea ona izango da:

“Naita iltzea ez da zillegi, debekatua dago; bañan gaxoaren baimenarekin, oñazeak arintzeko, eriotza agurogotzen ba dute ere loeraztekoak neurriz eman litezke. Au egitea ez da eriotza ekartzea, bera ezin urrundu da, ta laixterragotzeko artzen diran neurriak ba dute beren zergatia.”

MUXIKA'TAR KINDIN.

Buenos Aires, 1961 go. Garagar rilla.
Selecciones'tik artua.